

Силабус курсу:

КУЛЬТУРОЛОГІЯ ТІЛЕСНОСТІ ТА СЕКСУАЛЬНОСТІ

СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ

<i>Ступінь вищої освіти:</i>	Магістр
<i>Спеціальність:</i>	034
<i>Рік підготовки:</i>	1
<i>Семестр викладання:</i>	Весняний
<i>Кількість кредитів ЄКТС:</i>	5
<i>Мова(-и) викладання:</i>	українська
<i>Вид семестрового контролю</i>	Залік

Автор курсу та лектор:

канд.філос.н., доц. Шелковая Наталія Валеріївна

вчений ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я та по-батькові

доцент кафедри філософії, культурології та інформаційної діяльності

посада

Skype

shelkovaya@snu.edu.ua

+38 050 627 1101

live:shelkovaya_n

за розкладом

електронна адреса

телефон

месенджер

консультації

Викладач практичних занять:*

вчений ступінь, вчене звання, прізвище, ім'я та по-батькові

посада

електронна адреса

телефон

месенджер

консультації

* – 1) дані підрозділи вносяться до силабусу в разі, якщо практичні та (або) лабораторні заняття проводить інший викладач, котрий не є автором курсу та лектором; 2) припустимо змінювати назву підрозділу на «**Викладач лабораторних та практичних занять:**», якщо лабораторні та практичні заняття проводить один викладач, котрий не є автором курсу та лектором.

Анотація навчального курсу

Цілі вивчення курсу:

Людська тілесність, будучи втіленням – у буквальному сенсі – складності та суперечливості *природи людини*, задає для неї самої принцип розмежування не лише зовнішнього та її внутрішнього світу, але буття і небуття як таких. Пропонована дисципліна має на меті пошук та обґрунтування відповідей на питання: чи є людина «продуктом» свого власного тіла? Або, навпаки, людина будує своє тіло у відповідності до своїх уявлень і шляхом використання певних технік? Що призводить до трансформацій ставлення до тіла? Яку роль відіграє у цьому сексуальність? Чи еволюціонує наша тілесність під впливом новітніх технічних винаходів та технологій або лише пристосовується до них під тиском моди та комерційного інтересу? Чим і якими є «влада тіла» та «влада над тілом»? Чи змінювалася (і як) людська сексуальність протягом культурно-історичного процесу та яким є її статус у культурі та людському бутті-в-культурі?

Результати навчання:

Розуміння специфіки та особливостей реалізації культурних ідей, образів та смислів «тіла», «тілесності» та «сексуальності», а також навички критично оцінювати можливості їхньої інтерпретації для розв'язання суспільно-значимих проблем стосовно здоров'я, краси, суспільної моралі та культурної свідомості, вкоріненої у тілесність.

Уміння використовувати набуті знання для наукового аналізу особливостей сексуальної поведінки людей різних епох та культур.

Формування навички розрізняти органічне й удаване, усвідомлене та неусвідомлене, щире та маніпулятивне у культурних жестах та сучасних репрезентаціях тіла, зокрема, пов'язаних із втіленням принципу гендерної рівності.

Уміння використовувати культурологію тілесності та сексуальності в аналізі повсякденних (в тому числі, цифрових) практик культуротворчості, а також культурних прав та свобод людини, форм і механізмів їхньої ідентифікації, інкультурації, культурної адаптації із врахуванням тілесної візуальної комунікації.

Передумови до початку вивчення:

Знання з курсів філософії, культурології, історії культури в обсязі бакалаврської програми.

Мета курсу (набуті компетентності)

Внаслідок вивчення даного навчального курсу студент/-ка набуде/вдосконалить наступні компетентності:

1. ЗКЗ. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
2. ЗК6. Здатність вчитися та оволодівати сучасними знаннями..
3. ФК1. Уміння усвідомлювати взаємозв'язок культурних текстів та контекстів.
4. ФК2. Здатність до оцінювання та аналізу інформації у процесі професійної діяльності.
5. ФК6. Здатність критично осмислювати історичні здобутки та новітні досягнення культури.
6. ФК11. Здатність розуміти соціально-культурний контекст, який викликав ті чи інші гендерні стереотипи та відносини, аналізувати стан гендерних відносин в Україні та світі; відстоювати рівні права і можливості жінок і чоловіків.
7. ФК12. Здатність аргументовано інтерпретувати розмаїття комунікацій та візуальних практик з урахуванням аспектів гендерної рівності та інклюзивності.

Структура курсу

№	Тема	Години (Л/ЛБ/ЛІЗ)	Стислий зміст	Інструменти і завдання
1.	Людська тілесність та сексуальність у предметному полі культурології	2/0/2	Концепти «тілесність» та «сексуальність» у філософському та культурологічному дискурсах. Тілесність людини як феномен розвитку фізичної культури. Сексуальна поведінка в дискурсі психоаналізу (З. Фрейд, К.-Г. Юнг, А. Адлер, Е. Фромм).	Участь в обговоренні; самостійна робота
2.	Людське тіло як умова і продукт соціокультурного буття	4/0/4	Історія формування людського вигляду та людської сексуальної поведінки під час процесу антропосоціокультурогенези. Історія ставлення до тілесності/оголеності, сексуальності та смерті від архаїки до сучасності. Культурні конотації концепта «смерть»; поводження з тілом померлого в різних культурах.	Участь в обговоренні; самостійна робота
3.	Проблеми буття/небуття тіла в культурі	2/0/2	Буття тіла в культурі як буття з урахуванням статі. Різноманітність культурних традицій щодо сексуального життя. Рух і жест у літературі, мистецтві та кіно.	Участь в обговоренні; самостійна робота
4.	Тіло і межі людяності	2/0/2	Культурні конотації концептів «біль», «хвороба», «травма/рана», «лікування», «протез». Влада і здоров'я. Влада і сексуальність.	Участь в обговоренні; самостійна робота
5.	Антропология тіла.	2/0/2	Концепції М. Мосса («техніка тіла»), М.О. Бернштейна (фізіологія активності), А. Леруа-Гурана (концепція «технічних тенденцій»). Вік і стать/гендер у парадигмі «технік тіла». Тіло як втілення гендера.	Участь в обговоренні; самостійна робота
6.	Новітні погляди на проблеми тілесності та сексуальності	2/0/2	Тілесність і сексуальність у парадигмах фемінізму. Тіло у квір-теорії. Проблеми тілесності в дискурсі трансгуманізму та VR-технологіях.	Участь в обговоренні; самостійна робота

Рекомендована література

1. Алан і Барбара Пізи. Мова рухів тіла. URL: <https://findbook.in.ua/books/mova-rukhiw-tila>; URL: <https://evercar.pp.ua/allan-piz-novu-movu-ruhiv-tila-chitati-onlajn/>
2. Возній А.П. Тілесність людини як феномен розвитку фізичної культури. Філософія науки: традиції та інновації, 2014, № 2 (10). С.113 – 122.
3. Гомілко О.Є. Феномен тілесності. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософських наук за спеціальністю 09.00.04 – філософська антропологія, філософія культури. – Інститут філософії імені Г. С. Сковороди НАН України. – Київ, 2007.
4. Гомілко О.Є. Феміністична версія тілесності в сучасній думці // Sententiae. – 2006. – № 1 – С. 169-177.
5. Мосс М. Техники тела. / Мосс, Марсель. Общества. Обмен. Личность. *Труды по социальной антропологии* / сост., пер. с фр., предисловие, вступит, статья, комментарии А. Б. Гофмана. Москва : КДУ, 2011. С. 304 – 325. URL: http://static.iea.ras.ru/books/Ethnographic_library/Marsel_Moss_Obschestva_Obmen_Lichnost_Trudy_po_sotsialnoy_antropologii.pdf.
6. Николаева В.В. Психосоматика: телесность и культура. Учебное пособие для вузов. Гриф УМО по классическому университетскому образованию. Минск, 2009.
7. Сидоренко Л.І. Проблема тілесності: філософсько-етичні виміри. Філософські проблеми гуманітарних наук: Альманах. – 2012. - № 21. – С.43-48.
8. Тетерюк С. Між дискурсом і матерією: переосмислення тіла у квір-дослідженнях. [Електронний ресурс]. URL: <https://genderindetail.org.ua/season-topic/tema-sezonu/mizh-diskursom-i-materiyu-pereosmisleniya-tila-u-kvir-doslidzhenniah-134304.html>
9. Техники тела (М. Мосс). Визуализация концепта. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=FSn5V8CUVVA>
10. Тхостов А.Ш. Психология телесности. М., 2002. URL: https://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Psihol/thost/intro.php
11. Секретна мова жестів: що ховають кандидати у президенти за досконалими промовами. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=c0HxNp1nHWs>
12. Шелковая Н.В. Христос и Магдалина. Святость телесности *Софія. Культурологічний журнал*. К.: Фенікс, 2010. № 8. С.29–35.
13. Епштейн М.Н., Шелковая Н.В. Трагедія інакшості. Осмислення фільму Ларса Фона Трієра «Німфоманка». *Культурологічна думка*. Т. 22. № 2. 2022. С. 81–91. https://www.culturology.academy/wp-content/uploads/KD22_Epstein_Shelkovaya.pdf
14. Фуко, Мішель. Наглядати і карати: Народження в'язниці (1975), URL: <https://www.twirpx.com/file/569039/>
15. Элиаде М. Шаманизм: архаические техники экстаза. К.: София, 1998. 384 с.
16. Bryan S. Turner. The body&Society: explorations in social theory, 2008. URL: https://literariness.org/wp-content/uploads/2021/02/Literariness.org-Bryan-S.-Turner-The-body-society_-explorations-in-social-theory-2008-SAGE.pdf

Електронні ресурси

1. <http://www.culturalstudies.net/>

2. <http://www.gumer.info>
3. <http://www.genderstudies.info>
4. <http://www.litopys.org.ua>
5. <http://www.culturalstudies.in.ua>
6. <http://nlu.org.ua> Національна бібліотека України імені Ярослава Мудрого
7. European Program in Communication and Cultural Studies:
<http://www.mediastudieseurope.net>
8. Extensive collection of American Cultural Studies resources
<http://www.georgetown.edu/crossroads/asw/>
9. The University of Iowa Libraries' guide to Cultural studies resources.
<http://www.lib.uiowa.edu>
10. International Association for Communication and Cultural Research (IAMCR):
<http://www.humfak.auc.dk>
11. <http://dnpb.gov.ua/ua/> Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В.О.Сухомлинського
12. <http://www.library.univ.kiev.ua/ukr> Наукова бібліотека імені Михайла Максимовича
13. <http://lib.npu.edu.ua> Наукова бібліотека Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова
14. <http://www.library.ukma.edu.ua> Наукова бібліотека Національного університету «КиєвоМогилянська академія»
15. <http://lounb.org.ua> Львівська обласна універсальна наукова бібліотека
16. <http://odnb.odessa.ua> Одеська національна наукова бібліотека

Методичне забезпечення

1. Робоча навчальна програма з дисципліни «Культурологія тілесності та сексуальності» (для студентів II рівня кваліфікації «магістр» зі спеціальності 034 Культурологія) / Укл. Н.В. Шелковая. СНУ ім. В. Даля, 2022. Електронне видання.

Оцінювання курсу

За повністю виконані завдання студент/-ка може отримати визначену кількість балів:

Інструменти і завдання	Кількість балів
Відвідування лекцій (наявність власного конспекту)	10
Участь в обговоренні	20
Виконання завдань з самостійної роботи	20
Залік	50
Разом	100

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS
90-100	A
82-89	B
74-81	C
64-73	D
60-63	E
35-59	FX
0-34	F

Політика курсу

Плагіат та академічна доброчесність:

Кафедрою підтримується нульова толерантність до плагіату, списування і копіювання. Викладач/-ка за бажання студентської спільноти під час перших занять надає коротке інформаційне повідомлення щодо академічного письма, видів плагіату і запозичень, які мають бути оформлені відповідними посиланнями. Списування є забороненим.

Завдання і заняття:

Всі завдання, передбачені програмою курсу, мають бути виконані своєчасно і оцінені в спосіб, зазначений вище. Аудиторні заняття мають відвідуватись регулярно. Пропущені заняття (з будь-яких причин) мають бути відпрацьовані з отриманням відповідної оцінки не пізніше останнього тижня поточного семестру. В разі поважної причини (хвороба, академічна мобільність тощо) терміни можуть бути збільшені за письмовим дозволом декана.

Студент/-ка може пройти певні онлайн-курси, які пов'язані з темами дисципліни, на онлайн-платформах. При поданні документу про проходження курсу студентам можуть бути перезараховані певні теми курсу та нараховані бали за завдання.

Поведінка в аудиторії:

На заняття здобувачі/ки вчасно приходять до аудиторії відповідно до розкладу та обов'язково мають дотримуватися вимог техніки безпеки.

Основні «Так» і «Ні».

Під час занять

дозволяється:

- залишати аудиторію на короткий час за потреби та за дозволом (за умови дистанційного навчання потрібно повідомити викладача/-ку про це);
- пити безалкогольні напої;
- використовувати електронні пристрої виключно в освітніх цілях (не в ході контролю знань та з дозволу викладача/-ки);
- проявляти академічну активність і зацікавленість.

заборонено:

- їсти (за виключенням осіб, особливий медичний стан яких потребує іншого – в цьому випадку необхідне медичне підтвердження) і вживати жувальну гумку;
- палити, вживати алкогольні напої або наркотичні засоби;
- вживати слова, які ображають честь і гідність колег та професорсько-викладацького складу;
- заважати проведенню заняття будь-яким чином.